

влади заслуговує вивчення технології блокчейн, на якій побудований ринок біткоїн, зокрема можливостей використання в антикорупційній політиці. Якщо забезпечити повну транспарентність транзакцій із біткоїн, розробити інституціональне поле функціонування ринку криптовалют та зменшити існуючі недоліки, застосування даної системи платежу одночасно здатне підвищити ефективність державної політики.

Можна зробити висновок, що для встановлення правового контролю над оборотом криптовалюти необхідне створення чіткого визначення в чинному законодавстві. Існує декілька варіантів вирішення проблеми: визначення криптовалюти як об'єкта валютного регулювання, включення криптовалюти до переліку об'єктів цивільних правовідносин. Таким чином, хоча й не було ставлення урядів до використання та функціонування криптовалютних платіжних систем, механізм принципово нових товарно-грошових відносин, так чи інакше, був запущений.

УДК 343. 13

Вадим Іванович ШЕСТАКОВ,

аспірант Харківського національного університету внутрішніх справ

СУБ'ЄКТНИЙ СКЛАД УЧАСНИКІВ ПІДГОТОВЧОГО СУДОВОГО ЗАСІДАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Кримінальна процесуальна діяльність на будь-якому етапі чи стадії кримінального провадження пов'язана із виникненням, розвитком та припиненням відповідних правовідносин. У межах цих відносин їх суб'єкти реалізують права, відстоюють свободи чи законні інтереси, або виконують покладені на них обов'язки. Уявити безсуб'єктні кримінальні процесуальні правовідносини неможливо. І тому одним із основних питань науки кримінального процесу є проблематика процесуального статусу учасників кримінального провадження, а також забезпечення прав, свобод та законних інтересів осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні. Не є виключенням і приділення уваги забезпеченню прав учасників кримінального процесу на етапі підготовчого провадження.

Так, окремої уваги потребує питання встановлення кола суб'єктів – учасників цього етапу кримінального провадження. Вважаємо, що уточнення переліку таких осіб надасть можливість окреслити шляхи удосконалення механізму захисту прав, свобод та законних інтересів особи у кримінальному провадженні.

Насамперед проаналізуємо коло осіб-учасників підготовчого провадження. Так, що стосується нормативних підстав їх виділення, то згідно з ч. 2 ст. 314 КПК України підготовче судове засідання

відбувається за участю прокурора, обвинуваченого, захисника, потерпілого, його представника та законного представника, цивільного позивача, його представника та законного представника, цивільного відповідача та його представника, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження (1). Звісно, що до числа учасників цього судового провадження слід віднести суддю (суд, запасного суддю), секретаря судового засідання, судового розпорядника (ст. ст. 314, 342-345 КПК України). У цілому при першому погляді, такий суб'єктний склад кримінальних процесуальних відносин вказаного етапу кримінального провадження слід вважати достатнім для того, щоб в умовах судового засідання суддя, з'ясувавши у учасників судового провадження їх думку щодо можливості призначення судового розгляду, мав право прийняти одне із рішень, передбачених п. п. 1-6 ч. 3 ст. 314 КПК України, тобто виконати завдання цієї стадії.

Однак, як вважаємо, є підстави і для більш глибокого аналізу кола учасників цієї стадії кримінального процесу. Тобто, ведемо мову про те, що склад учасників стадії підготовчого провадження є більш широким. Вважаємо, що позиція законодавця, висловлена у ч. 2 ст. 314 КПК України, закріплена ним без урахування системних зв'язків цієї статті з іншими статтями цього кодексу. Проведемо додатковий аналіз КПК України.

Насамперед задля виявлення тих суб'єктів кримінального процесу, які за характером їх участі у кримінальному провадженні можуть брати участь у підготовчому судовому засіданні, проаналізуємо такі поняття як «сторони кримінального провадження» (п. 19 ч. 1 ст. 3 КПК України) та «учасники судового провадження» (п. 26 ч. 1 ст. 3 КПК України). Порівняння змісту положень п. п. 19, 26 ч. 1 ст. 3 КПК України та ч. 2 ст. 314 КПК України вказує, що до числа учасників підготовчого судового провадження, вказівка на яких відсутня у ч. 2 ст. 314 КПК України, але які за характером їх участі у кримінальному провадженні можуть брати участь у підготовчому судовому засіданні, слід віднести таких суб'єктів кримінального процесу як:

- особа, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, її законний представник;
- персонал органу пробації (факультативний учасник підготовчого провадження);
- третя особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт;
- інші особи, за клопотанням або скаргою яких у випадках, передбачених КПК України, здійснюється судове провадження (наприклад, заявник або особи із невизначеним процесуальним статусом (співучасники кримінального правопорушення, матеріали кримінального провадження щодо яких виділені в окреме провадження; 2) співучасники кримінального правопорушення, кримінальне провадження щодо яких є закритим; 3) співучасники кримінального правопорушення, які є виправданими або засудженими (2, с. 101).

Хоча з позиції законодавства (ч. 2 ст. 314 КПК України) та судової практики (3) вказані суб'єкти кримінального провадження не відносяться до учасників підготовчого судового засідання. Тому, як бачимо, доволі численна група осіб позбавлена можливості участі у підготовчому судовому засіданні. Але права та свободи цих осіб могли бути обмежені або навіть порушені під час досудового розслідування. Однак всі вони у подальшому будуть брати участь у судовому провадженні. Відповідно, слід вести мову про виникнення ситуації штучного обмеження правових можливостей цих осіб для відстоювання (захисту) їх прав, свобод та законних інтересів. У тому числі і шляхом оскарження ними під час підготовчого судового засідання в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, посадових і службових осіб.

Також, як свідчить аналіз кримінальних процесуальних відносин та кола їх учасників, до участі як суб'єкти етапу підготовчого провадження, які не вказані у ч. 2 ст. 314 КПК України, також слід віднести:

- законного представника обвинуваченого, адже під час підготовчого судового засідання розглядається питання призначення судового розгляду у тому числі і у зв'язку із надходженням від прокурора обвинувального акту щодо обвинуваченого, який може бути неповнолітнім;

- представника юридичної особи, шкоду інтересам якої завдано злочином, адже вважаємо, що вирішення цього питання є обов'язком прокурора, а в певних випадках-суду, які за власною ініціативою мають поінформувати відповідну юридичну особу про право її представника брати участь у судовому розгляді у статусу потерпілого, і в разі надходження відповідного клопотання суд має визнати таку юридичну особу потерпілим (ст. 55 КПК України):

- заставодавець у разі, якщо на досудовому розслідуванні щодо підозрюваного було обрано запобіжний захід у вигляді застави (ст. 182 КПК України), адже суддя має переглянути за клопотанням прокурора обраний на досудовому слідстві запобіжний захід, у вказаному випадку – заставу, що передбачає обов'язкову участь заставодавця, який у такому разі стає учасником підготовчого судового провадження.

Вважаємо, що належне нормативно-правове врегулювання підстав та порядку участі, прав та обов'язків вище вказаних осіб (заявника, представника юридичної особи, шкоду інтересам якої завдано злочином, заставодавця) у підготовчому судовому засіданні сприятиме більш повному виконанню цієї стадії кримінального провадження її завдань. Але, що є не менш важливим, це також сприятиме охороні прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, що є одним з основних завдань кримінального провадження в цілому.

Таким чином, уточнивши дійсний суб'єктний склад учасників підготовчого судового засідання пропонуємо ч. 2 ст. 314 КПК України викласти в наступній редакції:

2. Підготовче судове засідання відбувається за участю прокурора, обвинуваченого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, їхніх захисників та законних представників, потерпілого, його представника та законного представника, цивільного позивача, його представника та законного представника, цивільного відповідача та його представника, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, третьої особи, щодо майна якої вирішується питання про арешт, та її представника, а також інших осіб, за їх клопотанням, згідно з правилами, передбаченими цим Кодексом для судового розгляду. За необхідності у судові засідання викликається представник персоналу органу пробачії, заставодавець, а також представник юридичної особи, шкоду інтересам якої завдано злочином, якщо під час досудового розслідування цю особу не було визнано потерпілим.

3. Після виконання вимог, передбачених статтями 342-345 цього Кодексу, головує з'ясовує думку усіх учасників судового провадження щодо можливості призначення судового розгляду.

У контексті визначення суб'єктного складу учасників підготовчого провадження відмітимо, що одним із актуальних завдань подальших наукових досліджень питань підготовчого судового засідання є уточнення процесуальних засобів, передбачених чинним КПК України, використання яких дозволяє його учасникам забезпечити захист їх прав, свобод та законних інтересів.

Список бібліографічних посилань:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Кодекс України, Закон, Кодекс, Верховна Рада України, від 13. 04. 2012 № 4651-VI. URL. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/print1426247955904876> (дата звернення: 10. 03. 2019).

2. Жук М. С. Процесуальний статус співучасників кримінального правопорушення, які не є обвинуваченими (підсудними), в аспекті меж судового розгляду. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. Серія ПРАВО. Вип. 35. Ч. I. Т. 3. С. 97-102.

3. Про порядок здійснення підготовчого судового провадження відповідно до Кримінального процесуального кодексу України: лист Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 03. 10. 2012 № 223-1430/0/4-12. URL. <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1430740-12> (дата звернення: 10. 03. 2019).